

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

**ХЕРСОНСЬКА ГАЗЕТА «РАБОЧИЙ» (1928):
СТРУКТУРНО-ТЕМАТИЧНА ТА ЖАНРОВА ХАРАКТЕРИСТИКА**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка ІУ курсу 461 групи
Спеціальності 061 Журналістика
Освітньо-професійної (наукової) програми
Журналістика

Азізова Марина Артурівна

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент,
Рембецька Ольга Віталіївна

Рецензент: Головний редактор Інтернет-видання
«Кавун city»
Вірліч Євгенія Михайлівна

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТИ «РАБОЧИЙ»	5
1.1. Історія видання.....	5
1.2. Композиційні особливості газети.....	6
РОЗДІЛ 2. ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ ГАЗЕТИ	9
2.1. Інформаційні матеріали.....	9
2.2. Аналітичні матеріали.....	13
2.3. Художньо-публіцистичні матеріали.....	15
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	24
ДОДАТКИ	26

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вітчизняні та іноземні журналістикознавці завжди приділяли увагу питанням розвитку преси та її місця в житті суспільства. Багато різних аспектів історії української журналістики є дослідженими, але є такі, що потребують більш ґрунтовного вивчення. Це, наприклад, становлення і розвиток періодичної преси у різних регіонах нашої держави. Інтерес сучасних науковців до цієї теми пояснюється чинниками, які безпосередньо впливають на історичні контексти та розвиток української преси:

- політичні чинники;
- історичні передумови;
- духовно-культурні особливості;
- соціально-побутові особливості;
- географія.

Специфіку партійно-радянської преси необхідно вивчати, адже багато газетних матеріалів є документами, які допомагають краще зрозуміти цю історичну добу. Окремі аспекти функціонування регіональної періодики радянського періоду висвітлено у працях А. Потапової, В. Гандзюка, К. Ульянової та інших. Преса Херсонщини 20-х рр. ХХ ст. ще не була предметом журналістикознавчих досліджень.

Метою курсової роботи є характеристика жанрово-тематичного наповнення органу КП(б) України, окружного виконавчого Комітету і окружного Бюро профспілок міста – газети «Рабочий» (1928).

Для досягнення мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

- а) розглянути історію газети «Рабочий»;
- б) визначити композиційні особливості, тематику, жанрову специфіку газети «Рабочий» за 1928 рік;

в) з'ясувати, якими були ключові ідейні лінії в матеріалах газети «Рабочий» за 1928 р. та рівень впливу цих публікацій на життя громадськості;

г) зробити відповідні висновки.

Об'єкт дослідження – історія розвитку органу КП(б) України, окружного виконавчого Комітету і окружного Бюро профспілок міста – газети «Рабочий» (1928).

Предмет – композиційні особливості, жанрово-тематичне наповнення органу КП(б) України, окружного виконавчого Комітету і окружного Бюро профспілок міста – газети «Рабочий» (1928).

Основними методами дослідження були описовий і метод спостереження (для характеристики газети «Рабочий» (1928) та врахування історичних умов її існування протягом цього відрізка часу); метод функційного аналізу (щоб з'ясувати мету та основні ідейні меседжі публікацій та рівень їх впливу на читача).

Джерельною базою курсової роботи слугували номери газети «Рабочий» за 1928 рік: №1 від 1 січня, №2 від 3 січня, №3 від 4 січня, №5 від 6 січня, №6 від 7 січня, №7 від 8 січня, №8 від 10 січня, №9 від 11 січня, №10 від 12 січня, №11 від 13 січня, №12 від 14 січня, №13 від 15 січня, №14 від 17 січня, №15 від 18 січня, №18 від 21 січня, №29 від 5 лютого, №46 від 23 лютого, №51 від 29 лютого.

Практичне значення дослідження вбачаємо в можливості використання отриманих результатів при читанні курсів і спецкурсів журналістського циклу («Історія української журналістики», «Газетно-журнальні жанри» тощо).

Структура дослідження. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (30 найменувань).

РОЗДІЛ 1

ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТИ

«РАБОЧИЙ»

1.1. Історія видання

Наприкінці січня 1926 року почав виходити листок «Рабочий», як додаток до газети «Червоний селянин». У тому ж році 16 березня вийшов у світ перший номер газети «Рабочий» – видання КП(б) України, окружного виконавчого Комітету і окружного Бюро профспілок міста. Газета виходила щоденно, крім понеділка, тиражем 8 тисяч екземплярів. Коштувала вона п'ять копійок. Друкували «Рабочий» у державній типографії імені Леніна, яка знаходилась на розі вул. Леніна і вул. К. Маркса. Редакція знаходилась в тій самій будівлі. Спочатку колектив газети складався із 6 осіб. Видання було доволі популярним і вже через півроку тираж «Рабочего» виріс удвічі. Перший номер вийшов 16 березня 1926 року, останній – №1 (801), 29 лютого 1928 [4].

Спочатку газета публікувалася виключно російською мовою, однак у світлі «радянської українізації» з 1927 року частина матеріалів друкувалася українською. Доволі безглуздо виглядали серед нечастих українських матеріалів заклики до загальної українізації, написані російською. Після зміни у 1928 році назви на «Наддніпрянська правда» усі публікації друкувалися виключно українською [1].

Взагалі, «Рабочий» – частина великої історії легендарної «Наддніпрянської правди», яка почала виходити у 1917 році як орган Херсонської ради робочих і солдатських депутатів під назвою «Солдат и рабочий» (1917-1918). Потім виходила під назвами «Херсонская правда» (1919), «Известия» (1919-1921), «Херсонский коммунарь» (1922-1925), «Красній крестьянин» (1925-1928), «Рабочий» (1925-1928). Останній номер

«Рабочего» вийшов 29 лютого 1928 року. З 1 березня 1928 року газета виходила під назвою «Наддніпрянська правда» [2].

1.2. Композиційні особливості газети «Рабочий» за 1928 рік

Для аналізу обрано номери за 1928 рік: №1 від 1 січня, №2 від 3 січня, №3 від 4 січня, №5 від 6 січня, №6 від 7 січня, №7 від 8 січня, №8 від 10 січня, №9 від 11 січня, №10 від 12 січня, №11 від 13 січня, №12 від 14 січня, №13 від 15 січня, №14 від 17 січня, №15 від 18 січня, №18 від 21 січня, №29 від 5 лютого, №46 від 23 лютого, №51 від 29 лютого.

Дослідивши номери газети за 1928 рік, помічено, що видання не змінювало редактора. Ним залишався Анатолій Федорович Крашаниця – письменник та журналіст, родом з Харківської області [6].

Паспорт видання представлений частково. На першій шпальті у верхньому правому кутку розміщені такі відомості: ціна, адреса «редакции, конторы, типографии и экспедиции» та їхні телефони, умови підписки. Ім'я редактора вказується на останній шпальті під останнім матеріалом і виляється жирною чорною лінією. Також на останній шпальті внизу посередині зазначені місто видання, назва видавництва, а у правому нижньому кутку – тираж.

Композиція видання відносно стала. Назва розміщена у лівому верхньому кутку, надрукована дуже виразним шрифтом. Нижче – підзаголовок «Ежедневная газета Херсонского Окркома К. П. (б.) У., Окрисполкома, Окрпрофсовета и Горсовета». Під назвою та підзаголовком розміщено дату виходу видання та його номер.

Незмінним є гасло газети: *«Пролетарии всех стран, соединяйтесь!»*.

Видання виходило щодня у форматі А2, мало обсяг 4 сторінки, друкувалося на звичайному газетному папері. Поодинокі газети за деякі числа мали дещо більший обсяг, наприклад №13 – 6 сторінок [24]. Додаткові дві сторінки були присвячені щорічним зборам ради уповноважених робкоопу та річниці роботи заводу «Металлист».

На кожній шпальті завжди присутні підбірки матеріалів за певною темою, об'єднані шапкою. Наприклад, у №14 на ст. 3 – «Завод «Металлист»». Далі надруковані відповідні за тематикою матеріали: «Кузнечный не отстаёт», «Завод окреп», «Как мы подготовились к пуску завода», «Торжественное собрание рабочих завода», «Учитесь так владеть оружием, как владеете заводом», «Конкурс проходит успешно» [25].

Постійної стійкої композиції кожної шпальти не було. Часто на першій шпальті розміщувалися міжнародні новини – у №1 «Китай во власти озверелых генералов»), різноманітні привітання – у №1 «С Новым годом») [13], анекдоти з ілюстрацією, як у №14 [25], короткі повідомлення під рубрикою «Искры радио», як у №1, хоча у №14 ця рубрика розміщена на ст.3.

Верстка вертикальна, колонки одного матеріалу розділені тонкими вертикальними лініями, заголовки матеріалу виділені більшим, виразнішим жирним шрифтом. Деякі короткі повідомлення взято у рамки для візуального виокремлення.

Рубрикація також не постійна, хоча представлена досить широко: уже згадана рубрика «Искры радио», у якій друкувалися короткі повідомлення з усіх куточків світу; «Новости советского дня» з короткими новинами всесоюзного масштабу; «Дневник Херсона» – хроніка про ціни на ринках, оголошення, події, кількість хворих, померлих, новонароджених, новоодружених тощо; «Что случилось» з повідомленнями про злочини, вбивства, напади, пограбування, пожежі тощо; «Извещения» з оголошеннями про партійні зібрання; «Наши справочник» з питаннями читачів та відповідями редакції; «СССР на международном/внешнем фронте» про співпрацю РС з іншими світовими лідерами; «Культура, учеба, быт»; «Рабочий день на предприятиях» про діяльність підприємств; «Партийная жизнь» про діяльність партії; «Красным карандашом» з фейлетонами; «Наука и техника» тощо. Як бачимо, рубрики надзвичайно різноманітні. Часто вони повторювалися в кожному номері, але на різних шпальтах, або ж були

тимчасовими. На одній шпальті розміщувалося одразу кілька рубрик, адже на сторінках кожного номера розкривалося одразу кілька тем, тому рубрики мали невеликий розмір, (іноді їх навіть складно відрізнити від звичайного матеріалу з підзаголовками). Переважає формат коротких повідомлень, матеріали не надто об'ємні, читабельні. На сторінках газети простежується зворотній зв'язок із читачами. Це видно з численних рубрик, у яких домінуючими є питання та прохання читачів, їхнє спілкування із редакцією. На останній шпальті завжди розміщувалися різноманітні оголошення, анонси подій, розклади руху потягів, інформація про підписку на газету та інші видання, реклама різних товарів, некрологи, інформації про загублені документи тощо.

Кількість ілюстрацій у виданні неунормована та неоднорідна. Наприклад, у №13 їх 4: фото у рубриці *«Кооперативные картинки, мысли, разговоры»* з підписом *«Разрушенный дом б. Меттера, в котором будет построен универсальный магазин Рабкома»*; фото до публікації *«154-142»* з підписом: *«Продукция завода, готовая к отправке на вокзал»*; фото до матеріалу *«Наши достижения за год»* з підписом: *«Главный корпус завода»*; портрет до матеріалу *«Менделе Мойхер-Сфорим»* без підпису [24]. Майже всі інші номери зовсім не мають ілюстративного оформлення, або містять незначну кількість.

Окрім фотографій, у газеті *«Рабочий»* фіксуємо такі види графічного оформлення як таблиці та рамки. Так, у №12 на ст. 4 розміщена таблиця *«Баланс Херсонського кредитсоюзу на 1 жовтня 1927 року»*, у якій відображено активи та пасиви; у різноманітних рамках розміщені оголошення, розклад руху потягів, реклама [23].

Як раніше зазначалося, майже всі матеріали друкувалися російською мовою, але у випусках за 1927 рік спостерігається частина україномовних матеріалів. Наприклад, у №6 на ст. 1 надрукована *«Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народніх Комісарів УСРР про заходи підсилення боротьби з самогоноварінням»*

українською мовою [17]; у №11 на ст. 3 надруковано фейлетон Юрія Дольда «Кохання інспектора» [22]; у №10 на ст.1 розміщена публікація «Страховка має бути сплаченою!» про питання сплати рахунків за державним обов'язковим страхуванням, а також інші поодинокі випадки [21].

РОЗДІЛ 2

ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ ГАЗЕТИ

2.1. Інформаційні матеріали

У газеті наявні різні типи заміток. Це, наприклад, **тверда замітка** *«К отстрочке перевыборов Советов»* (автор не вказаний, «Рабочий», №10 від 12 січня) [21]. Замітка має заголовок та не має ліду і фото. У матеріалі отримуємо відповіді на основні новинарні запитання: «хто?» (*председатель центризборкома т. Власенко*), «що?» (*«сделал на заседании президиума ВУЦИКа доклад по вопросу о перенесении на осень перевыборов Советов»*), «де?» (*Харьков*), «коли?» (*11-го января*), «чому?» (*«ближайшие месяцы, оставшиеся до перевыборов Советов, должны быть использованы для проведения глубокой работы...»*), «навіщо?» (*«чтобы в эту работу втянуть сто процентов избирателей...»*). Також вказано, що пропозицію було ухвалено Президіумом ВУЦВка, який одночасно постановив відкласти проведення всеукраїнського конкурсу сільрад, оскільки цей конкурс тісно пов'язаний з передвиборчою компанією.

Інший приклад твердої замітки – *«Нападение польских отрядов на мирных жителей. Польша поддерживает интриги литовских эмигрантов в Вильно»* (автор не вказаний, «Рабочий», №12 від 14 січня) [23]. Замітка має заголовок та не має ліду і фото. У матеріалі отримуємо відповіді на основні новинарні запитання: «хто?» (*литовские политические круги*), «що?» (*«пессимистично оценивают перспективы польско-литовских переговоров»*), «де?» (*Ковно*), «коли?» (*13-го января*), «чому?» (*«за последнее время снова имели место нападения польских отрядов на мирных жителей литовских деревень...»*).

Крім того, у №2 від 3 січня [14] вміщена м'яка замітка *«Добиться наилучших результатов»* (автор не вказаний) із лідом *«Для усиления хлебозаготовок, на село направляются большие партии товаров. Село будет*

снабжено сложными сел.-хоз. машинами и двигателями», з якого дізнаємося про основний зміст повідомлення. У тексті наявна дата (1 січня), місце (Харків), особа (заместитель союзного Наркомторга т. Хинчук). Замітка містить цитату т. Хинчука, який «возратился из объезда Украины с целью обследования хода хлебозаготовок»: «Я объездил Полтавщину, Днепровщину и Запорожье. Делать выводы для всей Украины нельзя...». Далі пояснюються причини падіння хлібозаготівель та шляхи їх підвищення, основними з яких є «сложные сел.-хоз. машины и двигатели».

У газеті трапляються **замітки-анонси**. Наприклад, у №3 від 4 січня [15] «Открытие спектаклей Украинской народной труппы им. Шевченка», у якій повідомляється про три вистави: «Маруся Богуславка» (середа, 4 січня о 8 вечора), «Мазепа» та «Вечорниці» (четвер, 5 січня). У цій публікації вказане місце («держтеатр им. Луначарского») та запланована програма. У №46 [29] повідомляється про показ фільму «Черевички (ніч перед Різдвом)», який описано так: «Кращий художній фільм постановки відомого режисера Чардиніна за повістю Гоголя». Вказано місце показу (Держкіно Спартак) та час (початок о 6 год.). А в №2 [14] повідомляється про показ фільму «Корабль на мели»: «Сегодня и ежедневно последняя сенсация германской кинематографии... Главные роли исполняют: премированная Джени Жюго и выдающийся Ганс Шистов». У №5 від 6 січня [16] надруковано замітку-анонс, у якій ідеться про вистави у держтеатрі ім. Луначарського української побутової трупі ім. Шевченка: «Пятница, 6: Сорочинський ярмарок; суббота, 7: Ой не ходи Грицю та на вечорниці; Воскресенье, 8: (утром) Майська ніч, (вечером) Безталанна». Зазначено, що початок о 8 вечора, абонементи продаються у конторі театру.

Також у газеті «Рабочий» трапляються і **некрологи**. Так, у , №11 від 13 січня [22] читаємо повідомлення «Муж, сестра и дети с глубоким прискорбием извещают родных и знакомых о скоростижной смерти дорогой жены, сестры и матери Палагеи Васильевны Мирошниченко». Вказана дата смерті (12 січня) та дата поховання (14 січня о 13 годині). У

№18 [27] розміщене наступне повідомлення: *«Окрком КП(б)У с прискорбием извещает о смерти старого члена партии тов. Иванова Евдокима Ивановича, последовавшей 20-го января после продолжительной и тяжелой болезни»*. У №2 [14]: *«Трудошкола з жалем сповіщає про смерть члена свого колективу уч-ки Леонтьєвої Катерини Юльєвної»*.

Доволі часто зустрічаються **рекламні повідомлення**. Так, у №8 від 10 січня [19] розміщена реклама *«патентованных ветровых фонарей “Летучая мышь”*». Названо переваги товару (*«необходимы в городе, незаменимы в деревне... при уходе за скотом... на чердаке...»*), названа адреса фабрики, контори та номер телефону. Ця ж сама реклама розміщена і у №13 від 15 січня [24]. У №5 від 6 січня [16] надруковане повідомлення рекламного характеру про відкриття передплати на 1928 рік на щомісячний *«домашне-хозяйственный и модный богато-иллюстрированный»* «Женский журнал». У рекламі вказано, що програма журналу розрахована на обслуговування всіх домашньо-господарських і культурних потреб сучасної жінки. Також зазначена ціна передплати на рік, півроку та три місяці.

У виданні активно рекламувався вихід газети-наступниці «Рабочего» - «Наддніпряньської правди». Так, у останньому випуску (№51 від 29 лютого [30]) розміщено рекламне повідомлення із закликом *«Передплачуйте! Читайте! Масову робітничо-селянську щоденну газету «Наддніпряньська правда», що виходитиме в Херсоні з 1-го Березня замість газет “Рабочий” та “Червоний селянин”*». Зазначено, що газета виходитиме у збільшеному об'ємі та подаватиме читачеві останню інформацію з міжнародного життя та СРСР, міститиме багато ілюстрацій. Повідомлення супроводжується наступною інформацією: *«Кожен передплатник «Рабочего» повинен передплатити «Наддніпряньську правду» сам і порадити зробити це своїм друзям і знайомим»*. Є інформація про ціну передплати на місяць: *«для робітників і селян – 80 копійок, для установ та інших – 1 крб.»*. Варто зазначити, що публікація надрукована українською мовою.

У газеті «Рабочий» є чимало **оголошень** різної тематики: «*Бани отапливаются в четверг 5 янв. и в пятн., 6 января*» у №2 [14]; «*Последний срок уплаты местных налогов на 1927-28 год*» у №12 [23]; «*Пропала собака...*» у №14 [25] та ін. У №18 [27] знаходимо наступне оголошення: «Сдается в наем ледник и конюшня»; вказана адреса.

Також доволі часто у газеті на останній шпальті друкувався розклад руху потягів (наприклад, у №2 [14]).

Окрім регіональних та загальнодержавних подій, у газеті часто трапляються також інформаційні **матеріали про події за кордоном**. Наприклад, у №1 [13] читаємо публікацію «*Телеграмма вдовы Сун-Ят-сена индийскому национальному конгрессу*». Частіше публікації про закордонні новини так чи інакше пов'язані з радянським ладом, комуністичною партією тощо: у твердій замітці «*Советский ввоз в Англию несколько не пострадал в результате нападок твердолобых*» мова йде про продаж радянських нафтопродуктів в Англії, який збільшився на 52% (№5 [16]). У №1 [13] знаходимо кілька публікацій, об'єднаних однією темою – «*Китай во власти озверелых генералов*»: «*Расстреляно 9 революционеров*», «*Предатель Фын-Юй-сян – за окончательное искоренение коммунизма*», «*Борьба против геминдановской цензуры*», «*Чонжоу сдался после 78-дневной осады*», «*Ожидается коммунистическое восстание в Цзюцзяне*», «*Китайская торговая палата предостерегает Японию*». У №2 [14] надруковано матеріал «*В Америке назревает кризис*». В ньому мова йде про те, що зростає безробіття, у вугільних шахтах тривають жорстокі страйки. Текстильна промисловість скорочує виробництво і зменшує зарплати. У біржових колах спостерігається напруга і загальне очікування визначних подій. Американська федерація праці не здатна впоратися зі зростаючою кризою.

Також у газеті трапляються **міні-поради**. Так, у №7 [18] у рубриці «*Уголок домашней хозяйки*» розміщено публікацію «*Пицца ребенка-дошкольника*» з порадами редакції щодо зазначеної теми, а також рецепт ковбаси по-українськи.

Майже завжди на першій шпальті газети кожного номера друкуються **хроніки** у рубриці *«Искры радио»*. Це найсвіжіші короткі повідомлення. Так, наприклад, у №5 [16] від 6 січня опубліковані такі короткі повідомлення: *«Томский окрсуд приговорил к расстрелу трех куликов за убийство общественного сельского работника-бедняка Кузьменко», «В Америке погибло от холодов 60 человек»* та ін.

Також у газеті наявна рубрика *«Наш справочник»*, у якій інформація надається у формі **питання-відповідь**. Так, наприклад, у №2 [14] читаємо: *«Спрашивает местком Скадовского райисполкома: как необходимо произвести расчет с учителем семилетней школы, который, помимо основной работы, исполнял и обязанности заведующего школой. Ответ: Если штатной должности заместителя заведывающего школою нет, то учитель первого концентрра, исполнявший обязанности заведывающего, должен быть расчитан из оклада заведывающего, т.е. по высшему окладу»*.

2.2. Аналітичні матеріали

Аналітичні матеріали газети *«Рабочий»* не такі поширені, як інформаційні. У №8 [19] опублікована **загальнодослідницька стаття** А.С.Кагановича *«Страхование от неурожая»*, в якій проаналізовано проєкт страхування неврожаю, висунутий держстрахом та його основні позиції. Також у статті зазначені суми страхових платежів для трьох тарифних районів, а у висновку вказано, що розміри цих платежів *«в современных условиях не являются слишком обременительными для среднего крестьянского хозяйства и не могут служить препятствием для осуществления грандиозной охраны нашего сельского хозяйства от стихийных бедствий»*.

У №15 [26] опублікована **проблемна стаття** *«Больше внимания профпросвещению»* з підписом *«Панский»*. Тема – актуальні проблеми профпросвіти. Автор дає оцінку ситуації, говорить про те, що *«многие союзные организации до сих пор не усвоили того, что к вопросу*

профпросвещения необходимо относится как к важнейшей политической задаче профсоюзной работы». Далі він наводить конкретні приклади союзів, які в останні дні організували школи профграмоти, або й зовсім не поспішають це робити. Автор також говорить про відсутність підручників та незадовільні методи навчання, далі підкреслює: *«еще хуже дело на селе и совсем плохо с украинизацией... Даже школа при союзе Робос занимается на русском языке...»*. Автор статті наголошує: *«Надо сейчас же добиться коренного перелома в работе профсоюзных организаций в области профпросвещения»*. Далі наводить конкретні кроки для досягнення поставленої мети, тим самим виносить свої пропозиції на розсуд громадськості.

Досить часто в газеті друкують **юридичні документи**: постанови, закони, з потрібним «прорадянським» трактуванням. Так, у №3 [15] надруковано *«Постановление правительства УССР о самообложении населения для удовлетворения его общественных нужд»*, у №9 [20] надруковано *«Доповнення постанови ВУЦВК і РНК УСРР про самообкладання людности»*, у №10 [21] розміщено публікацію *«Что даст закон о самообложении»*, у №51 від 29 лютого [30] читаємо: *«Обов'язкова постанова Херсонського Окрвиконкому №4 Про обов'язкову передплату часопису «Наддніпряньська правда» (від 28 лютого 1928 р.)»*, у №6 [17] – *«Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народніх Комісарів УСРР про заходи підсилення боротьби з самогоноварінням»*. У №13 [24] надрукована **проблемно-пропагандистська стаття** на пів шпальти *«Закон о самообложении провести в жизнь немедленно»*. Стаття містить аналіз ситуації з самообкладанням, роз'яснення усіх позитивних наслідків прийняття закону. Також простежуються **позитивні** пропагандистські настрої. Це видно з підзаголовків матеріалу: *«Начнем проведение закона в жизнь»*, *«Откладывать нельзя не на один день»*, *«За культурное село»*. Саме культурне село є основним у законі: *«Закон полностью направлен к тому, чтобы быстрее двинуть вперед*

культурный и хозяйственный рост села... Это в интересах бедняка и середняка... Приступить к проведению закона в жизнь надо сейчас же... Откладывать нельзя ни на один день».

В №6 [17] на українській мові надрукована *«Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народніх Комісарів УСРР про заходи підсилення боротьби з самогоноварінням»*; у цьому ж номері розміщена *«Об'ява Херсонського Окрфінвідділу»*, у якій зазначено: *«Постановою ЦВК і РНК, від 14-ХІІ 1927 р. затверджено в новій редакції закон про прибутковий податок, який зазнав силу з 1 жовтня 1927 р»*, а також окреслені основні положення описаного закону.

2.3.Художньо-публіцистичні матеріали.

У №13 [24] розміщено **портретний нарис** *«Менделе Мойхер-Сфорим»*, написаний самим Шолемом-Янкевом Абрамовичем (назва нарису співзвучна з псевдонімом видатного єврейського письменника) [11]. Нарис перекладений С. Вассерштромом. Мова тут іде про трагічну долю нарисовця, про його страждання. На прикладі власної життєвої ситуації автор показує негативний психологічний аспект суспільства – бажання відвести підозри від своїх лихих діянь будь-якою ціною. Так, гудзик, піднятий головним героєм з підлоги магазину, у якому він працював, став фатальною помилкою: Менделе всього лише хотів порадувати свою хвору сестру гарним гудзиком, але натомість старший прикажчик звинуватив його у крадіжці. Автор зазначає, що звинуватили його навмисне, *«чтобы взвалить на меня все грехи: я как сквозь сон припоминаю, что он, приходя в кухню, приносил служанке какие-то мелочи... Коротко говоря, меня хорошо-хорошо побили и выгнали вон...»*.

Також у газеті доволі часто трапляються **фейлетони**. Наприклад, у №6 [17] опубліковано фейлетон *«О “напоях”»* під авторством т. Аралова. Матеріал надрукований російською мовою. Задум зводиться до простого: неприпустимість пияцтва. Автор висунув обвинувачення проти червоноармійського клубу в організації 7 січня *«вечора з напоями»*,

ймовірно, посилаючись на безграмотну афішу. Аралов почав «читати моралі» командування полку, адже пияцтво – спільний для всіх людей ворог, якого треба «викорінити». Однак у №10 [21] вміщена замітка під авторством Найшулера «По поводу фельетона “О напоях”». В ній автор підтримує Аралова щодо його «антипияцької доктрини». Однак дивується, що йому досі невідомо про армійський політапарат, який добре знає свої обов’язки і ніякого пияцтва у стінах клубу не потерпить і без повчань т. Аралова. При клубі полку дійсно функціонує буфет, у якому можна придбати охолоджувальні «напои»: ситро, квас, лимонад. Алкоголю там не було і не може бути! Найшулер говорить у своїй замітці, що Аралов цілився в мішень, а потрапив у небо. Сама ж редакція газети із задоволенням зазначила, що червоноармійський клуб вдало провів свій антирелігійний вечір. Саме безграмотна афіша ввела в оману т. Аралова, який через це кинув незаслужені докори клубу.

№11 [22] надруковано фейлетон Юрія Дольда *«Кохання інспектора»* про незвичну історію кохання інспектора Сіренко з Херсона та громадянки К – машиністки Снігірівського райвиконкому. На початку твору автор перефразував Пушкіна: *«Любви все возрасты и чины покорны»*. Головне у фейлетоні – сатирична типізація, розвінчування негативного явища за допомогою сатиричного образу, який відбиває істотні ознаки негативного у суспільстві [31]. Саме це і зобразив автор у своєму белетристичному фейлетоні (тут розгортається сюжет). Автор із іронією зазначає: *«Свідки говорять, що листів Сіренко до К було більше, ніж днів у двох роках, і що листоноша вже не дивився на адресу – настільки почерк автора листів був йому знайомим»*. Сіренко завойовував К два роки, та марно. Але *«...чоловік не камень...»*, тому інспектор звернувся до родичів машиністки, аби ті на неї вплинули. І це допомогло! В перший же вечір у Херсоні вона *«зголосилася змінити прізвище К на Сіренко»*.

Автор акцентує увагу читачів на швидкості розвитку подій: *«На слідуючий день Сіренко посилає свою дружину в Снігірівку з наказом:*

звільнитись з посади, ліквідувати свої справи і переїзджати в Херсон на постійне мешкання». Так вона і зробила. Прибувши на вокзал, отримала телеграму від новоспеченого чоловіка: *«В Херсон не приїзжай, служби не бросай, что было в понедельник забудь Сиренко»*. Ось так, шлюб протримався лише два дні. Все ж таки жінка прибула в Херсон, аби з'ясувати причини. Ганятися за Сіренко довелося п'ять днів, поки не спіймали: *«...він виявився одвертим. Жити надалі з К інспектор відмовився, обіцяючи допомагати грішми»*. Жінка так і залишилася ні з чим, повернутися в Снігірівку теж не змогла – про неї там розійшлася погана слава. А от інспектор знову збирається одружуватися. Автор надає свій несхвальний коментар: *«Коли б тільки можна було піти сватом, я б з величезною охотою розповів би його другій нареченій про жениха»*.

Автор підводить нас до моралі: *«обдурити, використати радянські закони про шлюб лише для того, щоб добитись своєї мети, у нас (на щастя не у всіх) вважається звичайною справою... Отже, на нашу думку, це звичайнісіньке шахрайство»* та додає: *«А як на вашу думку, громадянин Сіренко?»*. Таким риторичним питанням автор фейлетону звертає увагу на порушену проблему та «схиляє» до відповіді самим собі подібних «Сіренків».

У №10 [21] знаходимо фейлетон Василя Раїча *«Раздєвальщик» Шевцов*. Голова сількооперативу «Надія» Є. Шевцов готувався до від'їзду в Херсон по крам: *«Напхавши портфель начинкою з паїв і прибивши їх оселедцем – «на дорогу», сів на підводу»*. Дорогою йому пропонували купити *«гасу, мануфактури, шкіри»*. Приїхавши до Херсона, Шевцов припинив турбувати себе за крам, думаючи, що крам нікуди не втече і кооперація не розвалиться. Він пішов до голярні, стискуючи під пахвою портфель, і вийшов добре поголеним і напудреним. Потім зустрів веселих хлопців, які запропонували погуляти в одному з *«веселих підвальчиків з кріпкими напоями й ганібаловськими баядерками»*. За кілька хвилин Шевцов був під мухою, однак продовжував пити *«ще по одній»* разом з хлопцями.

Отак він і «скуповував крам», аж поки грошей у кишені не стало зовсім мало і портфель не почав «худнути». На п'ятий день після таких розваг відпочивав Шевцов на бруківці, що веде до вокзалу. Недалеко від нього лежав роздертий «чиїмись нахабними руками» портфель з витягнутою сорочкою. Але голові було до того байдуже, він босий тихо спочивав і «бадьоро хріп на всю вулицю». Тим часом його приятелі, з якими він випивав, озираючись, тікали з позиченими у неприємного Шевцова грішми і чоботами. Коли голова прокинувся, то «запримітивши якихось суб'єктів, «дав дьору» аж до Сінної площі, поки його не спинила «швидка допомога» з одного чоловіка по розгрузці одежі». Прийшов потяг, з вокзалу йшли люди. Вони почули, що хтось здійняв гвалт, а тому підбігли до нещасного і відігнали кривдника. Серед трьох рятівників було два земляки з Тягинки – Годун та Спичак. Коли ті впізнали у жертві свого голову, то засипали його питаннями: «Чи накупили краму?.. В нас ждуть...». Але той нічого не чув, бо йому паморочилася голова. Автор зазначив, що на цьому пригоди голови у Херсоні скінчилися та додав, що «далі йде нудна проза».

Зранку Шевцов прокинувся і зовсім нічого не намацав у кишені. Виходить, що сам поїхав по крам і нічого не привіз! «Добра «надія» для кооперативу!». Ревізкомісія заявила, що в крамниці не вистачає 131 карбованця. Пайовики вигнали Шевцова з кооперативу, назвавши його «скорою допомогою» по роздяганню кооператива. Автор робить висновок: «Чи не впізнаєте, люди, ще якоїсь подібної голови до Шевцова? Може ще де є такий? Прохатиме, вмовлятиме, але не вірте – женіть у шию своїх “роздівателів”».

У №29 від 24 січня [28] у розділі «Малий фейлетон» розміщений фейлетон Юрія Дольда «Говорите по-руски». Мова йде про мадам Кольбе, яка усіх учнів та вчителів першої української школи попереджає «говорите со мной по-руски». Автор зазначає, що через це «сьогодні будемо вести розмову виключно українською мовою». Сам же він підкреслює, що фейлетон опубліковано зовсім не для того, щоб перевірити знання Кольбе, а

для того, щоб з'ясувати, що це за школа. Юрій Дольд робить слушне зауваження, що школу радше називати не українською, а малоросійською. Адже на вивісці написано «перша українська школа», а завідувачка вимагає «говорите со мной по-русски». Але річ не тільки в мові. Згадується у тексті попередження мадам Кольбе однієї з учительок про другу: «Вы с ней будьте осторожны – она коммунистка». Виховувати нових, культурних людей, тобто комуністів дуже складно, коли сама завідувачка застерігає інших від тих, кого мусить виховувати. Автор пропонує два варіанти дій для батьків: «Або ж забрати свою дитину зі школи, або ж прохати Наросвіту, щоб забрали завідувачку, бо не можна ж боятись і в той же час виховувати».

Згадується ще одна репліка Кольбе, яку вона адресувала представникові батьків – робітникові заводу ім. Петровського т. Слівакову, коли той хотів про щось висловитись на засіданні педагогічної ради: «К вам обратимся тогда, когда ваше мнение нам будет ценно и нужно». Автор наголошує, що категорично відмовляється розуміти під словом «нам» весь колектив першої української школи: «Бо впевнені і маємо факти, що колектив той не такий, як завідувачка». Таке твердження Юрій Дольд підкріплює тим, що вчителі по чотири місяці не одержують тої частини зарплатні, що йде за рахунок господарчих коштів. А от Кольбе забирає авансами наперед. Також вчителі організували шкільний кооператив, якому Кольбе не дає існувати, «бо в школі не «знаходиться» помешкання для краму. Серед інших аргументів – працівники школи вживають всіх заходів, щоб силами учнів насадити садок біля школи. Однак Кольбе не наважилася потурбуватися дістати дерев для того садку, і вся справа пропала марно.

Автор порівнює стосунки між Кольбе та вчителями зі стосунками Польщі та Литви. Так, завідувачка збільшує собі зарплату, віднімаючи уроки у вчительки математики, хоча математику зроду не викладала. Юрій Дольд у своєму фейлетоні зазначив, що за його інформацією комісія окрінспектури перевіряє роботу Кольбе.

В кінці тексту автор робить такі зауваження, не бажаючи втручатися в роботу комісії:

1) розмовляти з Кольбе варто російською або українською мовою, але так, щоб вона зрозуміла, що їй не варто доручати завідування українською школою. Адже вона ще не вилікувалася від великодержавного російського шовінізму;

2) треба бути з нею обережною і розглядати не тільки протоколи, але і саму роботу;

3) мадам Кольбе варто застосовувати свої знання там, де вони будуть цінні і потрібні.

Далі Юрій Дольд робить висновок: «Для нас же, для Радянської школи, вони не тільки не потрібні, вони – шкідливі».

ВИСНОВКИ

Умови існування української періодики 20-х років ХХ ст. повністю були продиктовані радянською політикою. Газети цих часів насичені критичними та аналітичними статтями, містять багато дискусійних матеріалів. Кількість преси українською мовою з 1923 року значно збільшується. А також збільшується кількість газет. Поширюється видання преси на місцях (села, фабрики тощо). У зв'язку з запровадженням в УРСР політики українізації у період з 1923 до 1930 рр. вітчизняна преса зазнала стрімкого розвитку.

Наприкінці січня 1926 року почав виходити листок «Рабочий», як додаток до газети «Червоний селянин». У тому ж році 16 березня вийшов у світ перший номер газети «Рабочий». Це було видання КП(б) України, окружного виконавчого Комітету і окружного Бюро профспілок міста. Газета виходила щоденно, крім понеділка, тиражем 8 тисяч екземплярів.

Дослідивши номери газети «Рабочий» за 1928 рік, помічено, що видання не змінювало редакторів – ним залишався Анатолій Федорович Крашаниця.

Спочатку газета публікувалася виключно російською мовою, однак у світлі «радянської українізації» з 1927 року частина матеріалів друкувалася уже українською. Доволі безглуздо виглядали серед нечастих українських матеріалів заклики до загальної українізації, написані російською. Незмінним було гасло газети: «Пролетарии всех стран, соединяйтесь!».

Композиція видання відносно стала. Назва розміщена у лівому верхньому кутку, надрукована дуже виразним шрифтом. Нижче – підзаголовок «Ежедневная газета Херсонского Окркома К. П. (б.) У., Окрисполкома, Окрпрофсовета и Горсовета». Під назвою та підзаголовком розміщено дату виходу видання та його номер.

Постійної стійкої композиції кожної шпальти не було. Часто на першій шпальті розміщувалися міжнародні новини, різноманітні привітання,

анекдоти з ілюстраціями, короткі повідомлення під рубрикою «Искры радио» тощо.

Рубрики часто повторювалися в кожному номері, але на різних шпальтах, або ж були тимчасовими. На одній шпальті розміщувалося одразу кілька рубрик, адже на сторінках кожного номера розкривалося одразу кілька тем, тому рубрики мали невеликий розмір, (іноді їх навіть складно відрізнити від звичайного матеріалу з підзаголовками). Переважає формат коротких повідомлень, матеріали не надто об'ємні, читабельні. На сторінках газети простежується зворотній зв'язок із читачами. Це видно з численних рубрик, у яких домінуючими є питання та прохання читачів, їхнє спілкування із редакцією. На останній шпальті завжди розміщувалися різноманітні оголошення, анонси подій, реклама різних товарів тощо.

Кількість ілюстрацій у виданні неунормована та неоднорідна. Наприклад, у №13 їх 4. Майже всі інші номери зовсім не мають ілюстративного оформлення, або містять незначну кількість. Окрім фотографій, у газеті «Рабочий» фіксуємо такі види графічного оформлення як таблиці та рамки.

Відзначимо багате жанрове розмаїття газети: у ній вміщено інформаційні матеріали (тверді, м'які замітки, замітки-анонси, міні-поради, рекламні повідомлення, некрологи, хроніки, оголошення, матеріали про події за кордоном), аналітичні (загальнодослідницькі, проблемні, пропагандистські статті, юридичні документи) та публіцистичні (нариси, фейлетони).

Тематичним розмаїттям публікації видання не надто відрізняються: так чи інакше вони лобіювали інтереси та політичну стратегію комуністичної партії: описували життя соціалістичного трудівника, заохочували до праці або засуджували неробство, інформували про найважливіші зміни у законодавстві та попереджували про найближчі події в місті. Часто писали про те, що відбувалося у світі поза межами СРСР. Також неодноразово висвітлювалася тема засудження пияцтва – ворога народу.

Головною темою залишалася праця та пропаганда праці. Про це свідчать численні матеріали, присвячені соціалістичним трудівникам, роботі на селі, діяльності заводів, наприклад, про завод «Металлист: *«Кузнечный не отстаёт»*, *«Завод окреп»*, *«Как мы подготовились к пуску завода»*, *«Торжественное собрание рабочих завода»*, *«Учитесь так владеть оружием, как владеете заводом»*, *«Конкурс проходит успешно»*. Недаремно ж газета носила назву «Рабочий».

Варто вказати, що останній номер газети вийшов 29 лютого 1928 року – №51 (801). З 1 березня 1928 року почала виходити легендарна «Наддніпряньська Правда» замість газет «Рабочий» і «Червоний селянин». Про це анонсувалося в останніх номерах газети «Рабочий». Після зміни у 1928 році назви на «Наддніпряньська правда» мова нового видання – виключно українська.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 120 лет и 90 лет: памятные даты херсонских газет [Електронний ресурс]: сайт «Гривна». – Режим доступу: <https://grivna.ks.ua/istoriya/120-let-i-90-let-pamyatnye-daty-hersonskih-gazet>
2. В пятницу облсовет решит судьбу «Надднепрянской правды» [Електронний ресурс]: сайт «Гривна». – Режим доступу: <https://grivna.ks.ua/publikatsii/v-chetverg-oblsovets-reshit-sudbu-naddnepryanskoj-pravdy>
3. Владимиров, В. М. Історія української журналістики (1917– 1991 рр.) [Текст]: навч. посіб. / В. М. Владимиров. – К. : МАУП, 2007. – 174 с.
4. Газеты Херсона [Електронний ресурс]: сайт «Мой город – Херсон». – Режим доступу: <http://mycity.kherson.ua/gazety.html>
5. Животко, А. П. Історія української преси : навч. посіб. для студ. ф-тів журналістики вищ. закл. освіти / Аркадій Животко; упоряд. М. Тимошик. – Київ: Наша культура і наука, 1999. – 360 с. – (Літературні пам'ятки України).
6. Крашаниця Анатолій Федорович [Електронний ресурс]: сайт «Енциклопедія сучасної України». – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=2364
7. Кулик, Д. Інтелектуальна преса України: історіографія питання [Текст] / Дар'я Кулик // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 11. – С. 30-35.
8. Ленин, В. И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 54. Письма ноябрь 1921 – март 1923. – Москва: Издательство политической литературы, 1975. – 863 с.
9. Літописці часу. З історії газет Херсонщини : Історико-документальне видання. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 218 с.

10. Малий словник історії України [Електронний ресурс]: сайт «History». – Режим доступу: <https://history.vn.ua/book/dict/169.html>
11. Менделе Мойхер-Сфорим [Електронний ресурс]: сайт «Вікіпедія». – https://ru.wikipedia.org/wiki/Менделе_Мойхер-Сфорим
12. Перші Визвольні Змагання у Херсоні [Електронний ресурс]: сайт «Wikiwand». – Режим доступу: https://www.wikiwand.com/uk/Перші_Визвольні_Змагання_у_Херсоні
13. Рабочий. – 1928. – №1 від 1 січня, 4 с.
14. Рабочий. – 1928. – №2 від 3 січня, 4 с.
15. Рабочий. – 1928. – №3 від 4 січня, 4 с.
16. Рабочий. – 1928. – №5 від 6 січня, 4 с.
17. Рабочий. – 1928. – №6 від 7 січня, 4 с.
18. Рабочий. – 1928. – №7 від 8 січня, 4 с.
19. Рабочий. – 1928. – №8 від 10 січня, 4 с.
20. Рабочий. – 1928. – №9 від 11 січня, 4 с.
21. Рабочий. – 1928. – №10 від 12 січня, 4 с.
22. Рабочий. – 1928. – №11 від 13 січня, 4 с.
23. Рабочий. – 1928. – №12 від 14 січня, 4 с.
24. Рабочий. – 1928. – №13 від 15 січня, 6 с.
25. Рабочий. – 1928. – №14 від 17 січня, 4 с.
26. Рабочий. – 1928. – №15 від 18 січня, 4 с.
27. Рабочий. – 1928. – №18 від 21 січня, 4 с.
28. Рабочий. – 1928. – №29 від 5 лютого, 4 с.
29. Рабочий. – 1928. – №46 від 23 лютого, 6 с.
30. Рабочий. – 1928. – №51 від 29 лютого, 4 с.
31. Фейлетон: визначення, ознаки. [Електронний ресурс]: сайт «Студопедія». – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_71_Istoriya-rozvitku-feyletonu-yak-zhanru.html